

Täysistunto

Tiistai 6.4.2021 klo 14.05—17.30

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta sekä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 42/2021 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Haatainen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.01 **Työministeri Tuula Haatainen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on ohjelmansa mukaisesti valmistellut esityksen laiksi ulkomaalaisten luonnontuotteiden kerääjien oikeusasemasta. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta. Esityksen tavoitteena on parantaa luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellista asemaa ja pienentää hyväksikäytön riskiä. Tavoitteena on lisäksi tasapuolistaa luonnontuotealan yritysten kilpailumahdollisuuksia. Näiden tavoitteiden toteutumisen myötä Suomen luonnontuotealan kehittymisen, kasvun ja kansainvälisen kilpailukyvyyn edellytykset lisääntyisivät. Tämä on myös kuluttajan etu.

Ehdotettu laki ei vaikuttaisi luonnontuotteiden kerääjän asemaan. Lakia sovellettaisiin silloin, kun ei katsota olevan kyse työsuhteesta. Jos kyse on työsuhteesta, sovellettaisiin työlainsäädäntöä samoin kuin nykyisinkin tehtäisiin. Ehdotettu laki ei myöskään vaikuttaisi jokamiehenoikeuksien määrittelyyn. Luonnontuotteiden keruun tulisi edelleen tapahtua jokamiehenoikeuksien puitteissa aiheuttamatta häiriötä maanomistajille. Jos keruu ei voi tapahtua häiriötä aiheuttamatta tai jos kerätään muita kuin jokamiehenoikeuksien sallimia luonnontuotteita, tarvitaan maanomistajan lupa kuten nykyisinkin.

Arvoisa puhemies! Luonnontuotteiden teollinen talteenotto Suomessa on vuodesta 2005 lähtien nojautunut voimakkaasti Thaimaasta Suomeen kutsuttaviin kerääjiin. Thaimaasta on tullut viime vuosina Suomeen luonnontuotteiden keruuseen vuosittain noin 2 500 henkilöä. Ukrainasta ja Venäjältä on tullut vuosittain joitain satoja luonnontuotteiden kerääjiä.

Syksystä 2014 lähtien viranomaisten ja luonnontuotealan yritysten välillä on sovellettu luonnontuotteiden keruun aiesopimusmenettelyä. Menettely pohjautuu eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan ponteen työ- ja elinkeinoministeriölle. Menettelyn tavoitteena on tasapuolistaa yritysten kilpailutilannetta ja parantaa kerääjien olosuhteita ja ansio-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2021 vp

mahdollisuuksia. Aiesopimusmenettelyn myötä näitä tavoitteita on osin saavutettu. Ongelmana on kuitenkin ollut aiesopimuksen heikko velvoittavuus ja menettelyn hidas reagointi epäkohtiin.

Tässä esityksessä ehdotetaan, että luonnontuotekeruualan toimijan tulisi olla luotettava. Luonnontuotekeruualan toimijalla tarkoitettaisiin yritystä tai muuta toimijaa, joka kutsuu maahan luonnontuotteiden kerääjiä tai järjestää heille majoituksen ja keruuvälineet tarkoituksella ostaa kerääjiltä näiden keräämiä luonnontuotteita. Luotettavuuden arvioisi työ- ja elinkeinotoimisto niin sanotun velvoitteidenhoitoselvityksen nojalla, jonka saamiseen työ- ja elinkeinotoimistolle säädettäisiin oikeus. Velvoitteidenhoitoselvityksiä ylläpitää Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö. Työ- ja elinkeinotoimisto myös antaisi pyynnöstä viisumikutsujan luotettavuudesta lausunnon edustustolle sen harkitessa viisumien myöntämistä luonnontuotteiden keruuseen. Esitetty laki ei muuten koskisi ulkomaalaisen maahantuloa tai maassa oleskelua, joka perustuu ulkomaalaislakiin.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan luonnontuotekeruualan toimijoille eräitä velvoitteita, jotka ovat olennaisia kerääjien oikeusaseman parantamiseksi ja mahdollisimman hyvien keruunansioiden varmistamiseksi. Nämä velvoitteet ovat pitkälti samoja, jotka toimijoilla on jo nyt aiesopimusmenettelyyn perustuen. Laissa niitä kuitenkin täsmennettäisiin, jotta ne olisivat käytännössä myös valvottavissa. Keskeinen velvoite on se, että luonnontuotekeruualan toimijan tulisi sopimusehdoissaan huolehtia siitä, että hänen lukuunsa toimivat tahot eivät peri kerääjiltä maksua rekrytoinnista.

Velvoitteiden noudattamista valvoisi työsuojeluviranomainen siltä osin kuin valvonta ei lain nojalla kuulu muulle viranomaiselle. Työsuojeluviranomainen yhdessä työ- ja elinkeinotoimiston kanssa antaisi neuvontaa lain soveltamisesta. Luonnontuotekeruualan toimija, joka ei noudata ehdotetun lain säännöksiä, joutuisi korjaamaan toimintaansa työsuojeluviranomaisen toimintaohjeen perusteella. Törkeimmissä tapauksissa työsuojeluviranomaisen tulisi ilmoittaa asia poliisille. Tämä olisi merkittävä parannus nykytilaan, jossa aiesopimuksen noudattamatta jättäminen johtaa mahdolliseen viisumimäärän pienemiseen vasta seuraavalla keruukaudella.

Arvoisa puhemies! Luonnontuotteiden kerääjien oikeusasemasta ei tällä hetkellä ole lainsäädäntöä olemassa. Tämä on selkeä epäkohta, joka tällä esityksellä poistettaisiin. Esitystä on valmisteltu kuullen laajasti luonnontuotealan järjestöjä, alan yrityksiä ja Thaimaan viranomaisia. Samoin viranomaisyhteistyö esityksen valmistelussa on ollut kattavaa. Toivomuksena on, että laki ja siihen liittyvä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muutos saataisiin voimaan mahdollisimman pian, viimeistään ennen luonnontuotteiden keruun satokautta tänä vuonna 2021. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Aittakumpu.

15.06 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa rouva puhemies! Nyt, kun käsittelemme tätä luonnontuotteiden keräämistä, lähinnä marjoja, koskevaa lakimuutosta, voin miltei tuntea nenässäni tuoreen mustikan tai hillasuon tuoksun.

Kiitän ministeri Haataista tämän lakiesityksen esittelystä. Näiden lainmuutosten tavoitteet ovat erittäin kannatettavia, kuten kuulimme. Tavoitteena on parantaa tosiaan lähinnä marjoja mutta myös muita luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellista asemaa sekä myöskin tasapuolistaa alan yritysten kilpailumahdollisuuksia. Esityksen mukaan muutokset tukisivat luonnontuotealan kasvua ja vientimahdollisuuksia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2021 vp

Arvoisa puhemies! On hyvä, että tämä esitys on valmisteltu yhdessä alan yritysten kanssa. Metsämme ja suomme pursuavat kesäisin ja syksyisin marjoja, sieniä ja muita luonnon tuotteita, ja on erittäin hyvä, että nämä luonnonrikkauudet saadaan talteen ihmisten ravinnoksi ja muuhunkin käyttöön. Tässä hallituksen esityksessä todetaan, että luonnonmarjoja ja muita luonnontuotteita käytetään elintarviketeollisuudessa laajasti raaka-aineena, ja näin ollen tämä lakimuutos koskee hyvin laajastikin erilaisia yrityksiä, koska tämä ala on osa laajempaa yrityskenttää. Esityksessä myös todetaan, että kotimaiset raaka-aineet ovat suosittuja ja suomalaiset haluavat nimenomaan kotimaisia marjoja ja että näiden luonnontuotteiden vienti ulkomaille on kasvussa.

Arvoisa puhemies! Luonnonmarjat ovat niin sanottua superruokaa, jota saisi käyttää enemmänkin. Ilman ulkomailta tulevia poimijoita valitettavasti metsiimme ja soidemme marjat mätänisivät entistäkin laajemmin soille ja metsiin. Tämän lain piirissä olevista luonnontuotekeruualan yrityksistä suurin osa on sijoittunut Pohjois-Suomeen, Kainuuseen, Pohjois- ja Etelä-Karjalaan sekä Keski-Suomeen. Ulkomaalaisia kerääjiä maahan kutsuvia tai majoittavia yrityksiä on maassamme vuosittain 20:stä 30:een. On hyvä, että alan sääntöjä ja vastuuta nyt selkeytetään.

Pidän tärkeänä, että myös me suomalaiset ryhtyisimme entistä tarmokkaammin keräämään talteen luontomme antimia. Marjastus ja sienestys kuuluvat jokamiehenoikeuksiin ja hoitavat sekä ruumista että mieltä. Hyvän liikunnan ohella marjastaja ja sienestäjä saa olla luonnon helmassa raikkaassa, maailman parhaaksi mitatussa ilmassa puhtaiden vesien ja puhtaan luonnon äärellä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Essayah.

15.09 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että luonnontuotealan keruusta tehdään tässä tarkempaa sääntelyä ja myöskin selkeytetään näitä vastuualueita. Uskon, että tämä erityisesti myöskin tasapuolistaa kilpailumahdollisuuksia luonnontuotealalla toimivien yritysten kesken, koska useimmitenhan on niin, että ne yritykset, jotka noudattavat sääntöjä ja ylipäättänsä ovat halunneet hoitaa asiat oikein, kärsivät eniten, kun sitten alalla on muutama niin sanotusti mätämunayritys, jotka sitten hyvin helposti pilaavat koko sen alan maineen. Tietysti on tärkeää, että tässä pystytään selkeyttämään erityisesti ulkomaalaisten marjanpoimijoitten oikeudellista asemaa.

Joiltakin osin kyllä jäin miettimään, kuinkahan pitkälle tässä hallituksen esityksessä on mietitty niitä käytännön asioita. Ensinnäkin kiinnittäisin huomiota siihen, että täällä todetaan, että maksun velvoittaminen luonnontuotteiden kerääjien rekrytointia koskevista palveluista kiellettäisiin. Useimmiten nämä rekrytointia harjoittavat yritykset ovat niitä lähtömaassa olevia yrityksiä, ja en tiedä sitten, kuinka pitkälle suomalaisen viranomaisen koura ylipäättänsä yltää ja miten pystytään varmistamaan, että ei ole erilaista, voisiko sanoa, epäeettistä kaupankäyntiä siellä lähtömaassa. Näistä liikkuu välillä hurjiakin huhuja, kuinka saattaa olla, että ihmiset panttaavat omaisuuttaan siellä lähtömaassa näille rekrytointifirmoille, jotta pääsevät tänne Pohjolaan poimimaan marjoja, ja sitten jos tuleekin esimerkiksi huono vuosi, niin tällaisissa tilanteissa on valmis kurimus edessä, kun sinne kotimaahan palataan.

Toinen, mitä mietin, on, kuinka hyvin tieto näistä työsuojeluviranomaisista tulee tavoitamaan esimerkiksi näitä marjanpoimijoita, joilla pitäisi olla mahdollisuus, jos tulevat kaltoin kohdelluiksi, löytää sitten reitti, mistä he pystyvät saamaan viranomaisapua. Kuinka

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2021 vp

hyvin tämä tieto tulee, ja kenen vastuulla tämän tiedon eteenpäin vieminen on näissä tilanteissa?

No sitten vielä poimin ihan täältä lakitekstistä: täällä toisaalta veloitetaan luonnontuotekeruualan toimijaa siihen, että kerääjältä veloitettavat kulut ovat kerääjän tiedossa jo ennen kerääjän Suomeen saapumista, ja toisaalta siihen, että sisäänostohinnat ovat tiedossa. Sen ymmärrän kyllä, että näiden kulujen toki tulee olla tiedossa, mutta sisäänostohinnat riippuvat hyvin paljon siitä marjavuosilanteesta ja siitä, mikä markkinahinta kulloinkin on. On aivan mahdotonta, että useita kuukausia etukäteen tällaiset sisäänostohinnat voisivat olla näitten yrittäjien tiedossa. Huomasin, [Puhemies koputtaa] että lausunnoissa oli myöskin sanottu, että oltiin toivottu 30 euron ikään kuin tämmöistä päiväkohtaista takuutaksaa. No, tämä oli lausunnossa oleva esitys, [Puhemies koputtaa] mutta nämä tuntuivat kyllä toisaalta arjen elämälle vierailta ja liian rajoittavilta.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kontula.

15.13 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Vuosien mittaan olen saanut tavata lukuisia poimijoita. Olen saanut tavata lukuisia virkamiehiä ja ay-aktivisteja, jotka ovat yrittäneet selvittää erilaisia sotkuja liittyen meidän luonnonmarjanpoimintaan. Olen myös istunut työ- ja tasa-arvovaliokunnassa kerta toisensa jälkeen selvittelemässä, että mitäs nyt tänä vuonna taas onkaan tapahtunut.

Tämä esitys on kaivattu ja odotettu ja toivottavasti selkiyttää sitä varsin kirjavaa luonnonmarjanpoimintatilannetta, joka meillä nykyisellään on. Meillä löytyy toimijoita, jotka osaavat järjestää marjanpoiminnan sellaisella tavalla, että kaikki osapuolet ovat suurin piirtein tyytyväisiä, että yhteistyösuhde hyödyttää kaikkia ja kaikki uusivat sopimukset hyvillä mielin seuraavana vuonna. Toisaalta meillä löytyy erilaista hyväksikäyttöä, riistoa, jopa ihmiskauppaa, ja pitkälti meidän järjestelmämme on ollut tähän asti kykenemätön puuttumaan siihen, että alalla tapahtuu myös sellaista, mitä meidän yhteiskunnassamme yleisesti ei pidetä hyväksyttävänä. On myös melko lailla noloa, että Thaimaan kaltainen maa pitää Suomen työskentelyolosuhteita niin epävarmoina, että ei halua kansalaisiaan tänne päästää. Tästä syystä on ollut ilmeistä, että meillä on tässä melkoinen sääöstarve, ja nyt on menty jonkin matkaa eteenpäin — toivottavasti kuitenkin tästä vielä jatketaan.

Henkilökohtaisesti olen pettynyt siihen, että nyt ei valittu ratkaisuksi poimijoiden kohtelemista työntekijöinä, niin kuin Ruotsissa on tehty, joka olisi meidän oikeusjärjestykseen huomattavasti paremmin sopiva ratkaisu tällaisessa tilanteessa. Horjuntaa on siinä, niin kuin esityksen perusteluissakin todetaan, että nämä kerääjät eivät ole varsinaisesti yrittäjiä mutta eivät ole työntekijöitäkään. Siellä käytetään nimitystä "eräänlainen yrittäjä", joka ei ole meidän oikeusjärjestyksestä löytyvä positio ja jolle sen takia on hirveän vaikea laittaa järkevää sisältöä. Käytännössä se johtaa semmoiseen välimuotoon, tällaiseen uuteen kategoriaan, jossa näiden poimijoiden suojaksi laaditut mekanismit ovat tavallaan ottaneet mallia työntekijöiden oikeuksista mutta eivät kuitenkaan pääse siihen kunnolla kiinni. Toisaalta siellä on pyritty sitä yrittäjämäisyyttä tukemaan esimerkiksi oikeudella vaihtaa ostajaa, mikä kuitenkin on pitkälti teoreettista, kun kuitenkin toisella puolen veloitetaan kutsujaa näiden työntekijöiden olosuhteiden turvaamiseksi täällä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka tuottavat sellaisen kustannusrasitteen, joka kannustaa ostajaa luomaan olosuhteet, joissa poimija tänne tultuaan ei kovin helposti vaihda sitä ostajaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2021 vp

Minkä takia tähän ratkaisuun sitten on päädytty? No, minä löysin tuolta perusteluista ennen kaikkea kaksi sellaista pääasiallista perustetta.

Ensimmäinen on se, että koetaan, että Ruotsin mallissa yleistynyt tapa lähettää työntekijät Thaimaasta käsin on hankala. Sitä on vaikea valvoa, ja se myös tuottaa työntekijöiden kannalta ongelmallisia hyväksikäyttösuhteita. No, tosiasia on, että kaikki mahdolliset pöydällä olevat vaihtoehdot ja pöydän allakin olevat vaihtoehdot tässä tilanteessa ovat vaikeita valvoa. Meillä ei ole olemassa tilanteeseen, jossa meille tulee luontotuotteiden kerääjiä toiselta puolelta maailmaa ja raha liikkuu näin laajalla alueella, kunnollisia välineitä, joilla tätä järjestelmää voisi valvoa. Se ei minun mielestäni ole riittävä peruste sille, että suljetaan tämä vaihtoehto pois, etenkin kun lähetettyjä työntekijöitä kuitenkin käytetään laajalti muilla aloilla. Sitä pidetään ihan legitiiminä tapana järjestää työtä Suomessa, ja sen valvontaan on kehitetty jo vuosikausien ajan erilaisia keinoja. Erikseen huomauttaisin, että koska lähetettyjen työntekijöiden käyttö ei ole yleistynyt, vaan Suomessa on mieluummin noudatettu tätä eräänlaisen yrittäjän mallia tähän asti, niin se tarkoittaa, että marjojen ostajat kokevat tämän helpommaksi ja halvemmaksi tavaksi teettää työtä. Esityksestä ei käy ilmi, johtuuko tämä helppous ja halpuus siitä, että valtio ei kerää veroja yhtä paljon, vai siitäkö, että poimijat eivät saa käteensä yhtä paljon, mutta joka tapauksessa ostaja hyötyy.

Toinen peruste tässä on ollut se, että työsopimuksen määritelmää olisi muutettava, jos poimijat saatetaan työsopimusten piiriin. Minä en ole tästä samaa mieltä. Järjestelyjä olisi ehkä jonkin verran muutettava, mutta sehän nyt tässä on ylipäättään pointti, että niitä pitäisi jonkin verran muuttaa.

Olen sitä mieltä, että tämä esitys — kiitos — vie asioita eteenpäin. Se vankistaa ja virallistaa nykylinjaa, se vankistaa ja virallistaa valvontaa, tuo sanktioita, mutta se ei saa johtaa siihen, että nyt lukkiudutaan ja katsotaan, että asia on käsitelty. Todennäköisesti me joudutaan palaamaan tähän vielä useita kertoja tässäkin salissa.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lehto.

15.20 Rami Lehto ps: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys esittää, että Suomessa olisi selkeä vastuutaho, luonnontuotekeruualan toimija, joka kutsuu poimijat maahan. Alan yritykset olisi nykyistä tarkemmin velvoitettu toimimaan yhdenmukaisesti, eikä väärinkäytöksillä saisi enää kilpailuetua.

Maahan tulevat kerääjät eivät tule työsuhteeseen, kuten edustaja Kontula äsken totesi. He tulevat toimimaan niin sanottuina yrittäjinä omalla liiketoimintavastuulla, mutta koska kuitenkin luonnontuotekeruualan toimija kutsuu ulkomaalaisen kerääjään maahan, järjestää majoituksen, keruuvälineet ja varusteet sekä kuljetuksen tai ajoneuvon käyttöäkin, niin alkaa tuntua, että eikö se luonnontuotealan toimija silloin ole se työnantaja. Sehän tekee kaiken. Kerääjä vain kerää ja saa siitä palkkion. Ei tunnu, että hän olisi yrittäjä.

No, luonnontuotteiden kerääminen tapahtuu yleensä jokamiehenoikeuden nojalla, ja tämä ei saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa maanomistajalle. Tästä pitäisi pitää todella hyvin kiinni, kun nämä toimijat vievät sinne näitä ulkomaalaisia kerääjiä, niin että he eivät myöskään tuki metsäteitä eivätkä roskaa eivätkä jätä nuotiopaikkoja. Kun ajatellaan, niin suomalainen metsästäjähän ei saa jokamiehenoikeudella metsästää ilman maanomistajan lupaa eikä saa tukkia teitä, joten tässä kanssa pitäisi olla samanlaiset tiukat ehdot, että siellä ei sitten sotketa eikä tehdä muuta, vaikka jokamiehenoikeudella sinne mennäänkin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2021 vp

Siinä on periaatteessa yrittäjiä paljon. Kerta ne eivät ole työntekijöitä, niin se on aika laajaa yritystoimintaa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Taimela.

15.22 Katja Taimela sd: Arvoisa rouva puhemies! Aivan aluksi täytyy todeta, että ulkomaisten marjanpoimijoiden asema on parantunut melko hitaalla tahdilla huomioiden, että kyse on nykyisin melko suuresta joukosta ihmisiä, jotka ovat myös monella tavalla alttiita hyväksikäytölle. Työsuhteisten poimijoiden tilanne on ollut lainsäädännön näkökulmasta kunnossa jo tähän asti, eikä laki koske heitä, vaan heidän kohdallaan sovelletaan edelleen työläisäädäntöä ja kausityölakia.

Tämä laki parantaa tilannetta siis niissä tapauksissa, kun kyse ei ole työsuhteista. Vuonna 2014 käyttöön otettu aiesopimuskäytäntö vei heidän tilannettaan merkittävästi parempaan suuntaan. Samalla kävi kuitenkin nopeasti selväksi, että se ei ratkaissut ongelmia kokonaisuudessaan, ja tarve sitovalle lainsäädännölle on kirkastunut. Keskeinen käytännön ero nyt esitettävän lain myötä tulee olemaan kielto veloittaa kerääjiä rekrytointiin liittyvistä palveluista sekä perehdyttämisestä.

Täytyy kiittää hallitusta erittäin laajasta ja kunnianhimoisesta työstä ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön kitkemisessä. Meille on tuotu jo useita lakiesityksiä tähän liittyen ja laadittua suunnitelmaa toteutetaan poikkeuksellisen päättäväisesti. Ministeri Haataisen omistautuminen asialle on ollut mielestäni hyvinkin esimerkillistä.

Arvoisa puhemies! Suomalainen luonto tuottaa makoisia marjoja valtavasti, ja on hätkähdyttävää, että niistä hyödynnetään edelleen niinkin pieni määrä kuin Arktiset Aromit ry:n arvioima alle 10 prosenttia. Vaikka ulkomaisten poimijoiden tilannetta edesautetaan ja heidän määränsä saattaa metsissämme sen myötä jopa kasvaa, toivottavasti, niin myös meille suomalaisille riittää poimittavaa.

Luonnonmarjoissa on paljon potentiaalia myös niistä kehitettävien tuotteiden myötä. Tätä kautta alalla voisi myös olla jonkin verran mahdollisuuksia lisätä työpaikkoja. Marjojen teollinen hyödyntäminen vaatii raaka-ainetta, ja siksi olisikin jatkossa hyvä tarkastella, olisiko mahdollista tavalla tai toisella helpottaa yksittäisten suomalaisten ihmisten jokamiehen oikeuden pohjalta keräämien marjojen myyntiä teollisuuden käyttöön. — Tämä tällaiseksi vinkiksi.

Kaiken kaikkiaan esitys on varsin kannatettava, ja otamme sen ilolla vastaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Honkonen.

15.24 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on tosiaankin käsittelyssä vakava asia, jossa on kyse melko isosta työoikeudellisesta kokonaisuudesta.

Ehkä pienenä kevennyksenä on kuitenkin paikallaan todeta se, mitä eräs pitkäaikainen pääkirjoitustoimittaja itselleni kerran totesi, että yleensä silloin, kun lehden pääkirjoituksessa heinäkuun hiljaisina viikkoina kirjoitetaan, että olisi tärkeää saada kaikki marjat poimittua metsästä, on uutisköyhää aikaa.

Mutta tämä on tärkeä asia, että nämä luonnonvarat, joita tuonne meidän metsiimme turhankin paljon jää, saadaan tehokkaasti poimituiksi ja että heidän oikeuksistaan, ketkä tulevat Suomeen tätä työtä tekemään, myös pidetään huolta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2021 vp

Tosiaankin tässä näitä muutamia ongelmatapauksia on viime vuosina käynyt ilmi, joissa ei ole huolehdittu asioista riittävällä tavalla tai työnantaja ja oikeusturva ovat olleet hyvin epäselviä eikä se oikeusturva ole toteutunut näiden muualta kuin Suomen omilta työmarkkinoilta tulneiden poimijoiden osalta, ja toivon mukaan tähän nyt saadaan sitten parannusta. Valtaosa yrittäjistä kuitenkin toimii hyvin, he toimivat Suomen lain mukaisesti ja toimivat niiden periaatteiden mukaisesti, niin kuin pitääkin tehdä. Mutta kaikki eivät ole näin tehneet, ja sen takia tämä ala on minun mielestäni vähän turhaankin tahraantunut maineen osalta.

Aivan oma kysymyksensä ja kokonaisuutensa on sitten se, kuinka voitaisiin luoda uutta yritystoimintaa tälle alalle. Suomen puhdas luontohan tarjoaa siihen kosolti mahdollisuuksia. Kun tämä tällainen uudenvuoden terveystuotteiden markkina on Suomeenkin pikkuhiljaa syntynyt, niin on hienoa, että siinä on nämä kotimaiset tuotteet ja luonnonmarjat ja muut keruutuotteet hyvin huomioitu.

Mutta erittäin kannatettava hallituksen esitys, ja toivotan sille hyvää valiokuntakäsittelyä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Malm.

15.26 Niina Malm sd: Arvoisa rouva puhemies! Ensiksi haluan tietenkin kiittää hallitusta ja ministeriä lainvalmistelusta. On hyvä, että tämä paketti on tullut meille käsiteltäväksi ja esityksessä ehdotetaan myös muutettavaksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia.

Harmaan talouden valvominen kaikilla aloilla on tärkeää, ja kun tällä alalla vielä on kyse ihmisistä, jotka tulevat tänne Suomeen vain sesongiksi, on harmaan talouden valvonta todella, todella tärkeää. Valvontaan on myös onneksi panostettu hallituksen toimesta, ja siksi koen, että tälle valvonnalle ja koko paketille on hyvä tulevaisuus. On kuitenkin muistettava se, että tulevalle työvoimalle on oltava tarjolla koulutusta, jotta he tietävät jo Suomeen tullessaan, mitkä ovat heidän oikeutensa ja palkkauksensa.

Kuten täällä on todettu, on varmistettava, että myös marjanpoiminnassa noudatetaan suomalaista työläinsäädäntöä ja suomalaisia pelisääntöjä. Kuten Taimela totesi, vuodesta 2014 sovellettu aiesopimuskäytäntö on parantanut tilannetta, mutta edelleen tarve sitovalle lainsäädännölle on ollut nähtävissä, jos sen vain suinkin on halunnut nähdä. Erona aiesopimuksen mukaiseen menettelyyn on, että tässä laissa säädettäisiin ehdottomasta kiellosta veloittaa kerääjiä rekrytointiin liittyvistä palveluista ja heidän perehdytyksestään. Tämä sotii hiukan omaa oikeustajuani vastaan, koska ei minuakaan ole työmaalla veloitettu siitä, että minua on työhön perehdytetty. Siksi esitys on hyvä.

Kuitenkin loppujen lopuksi kaikista tärkeintä minusta on se, että myös tämän alan on oltava oikeudenmukainen, säällisesti palkattu ja Suomen lainsäädännön mukainen, jotta näin voimme turvata myös Suomen huoltovarmuuden ja toivottavasti tulevaisuudessa myös houkuttelevuuden kotimaiselle työvoimalle alalla. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kiviranta.

15.29 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2021 vp

Puhemies Anu Vehviläinen: Anteeksi, edustaja, pitäisi laittaa mikrofoni päälle.

Arvoisa puhemies! Luonnontuotteiden, käytännössä marjojen ja sienten, kerääjien ja alan yritysten oikeuksista ja velvollisuuksista on hyvinkin tarpeellista säätää laissa. Tällä hetkellä keruutyöhön liittyvistä asioista on osin sovittu niin sanotussa aiesopimusmenettelyssä, mutta ongelmana on sopimuksen heikko velvoittavuus ja varsin hidas reagointi epäkohtiin. Esitetyn lain tavoitteina on parantaa luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellista asemaa ja toisaalta tasapuolistaa luonnontuotealalla toimivien yritysten kilpailumahdollisuuksia.

Arvoisa puhemies! Mielestäni kiinnostava näkökulma liittyy esityksessäkin mainittuihin jokamiehenoikeuksiin. Luonnontuotteiden kerääminen tapahtuu jokamiehenoikeuden nojalla. Myös tulonhankkimistarkoituksessa tapahtuvan marjanpoiminnan tai muiden luonnontuotteiden poiminnan toisen maalla on katsottu perustuvan jokamiehenoikeudella toimimiseen. Tästä toiminnasta ei kuitenkaan saa aiheutua vähäistä suurempaa haittaa maanomistajalle, maankäytölle tai luonnolle, eli tähän sovelletaan niin sanottua häiriöttömyysvaatimusta.

Kaupallinenkin toiminta on siis sallittua, kunhan se ei aiheuta vähäistä suurempaa haittaa. Olennaista on pohtia, kuinka paljon esimerkiksi bussilasteittain paikalle kuljetettavat ammattimaiset marjanpoimijat aiheuttavat haittaa ja ylittykö vähäistä suuremman haitan kynnyks. Maanomistajan oikeudet tulisi määritellä paremmin. En missään tapauksessa kannata vanhaan pohjoismaiseen tapaoikeuteen kuuluvan jokamiehenoikeuden siirtämistä lainsäädännöksi, mutta nykytila on liian tulkinnanvarainen.

Puhemies Anu Vehviläinen: Tähän keskustelun loppuun ministeri Haatainen, 2 minuuttia.

15.31 Työministeri Tuula Haatainen: Arvoisa puhemies! Kiitos tästä keskustelusta.

Nämä asiat, joita tässä keskustelussa nousi esille, ovat pitkään olleet ilmassa liittyen siihen, miksi tässä ei olla työsuhteisessa asemassa. Tämä laki ei nyt määrittele tätä oikeudellista asemaa, vaan tätä sovelletaan silloin, kun ei katsota olevan työsuhteesta kysymys. Jos katsotaan, että tämä on työsuhteessa tapahtuvaa toimintaa, niin tietysti silloin noudatetaan työlainsäädäntöä. Tässä on tätäkin kysymystä ajan mittaan selvitetty, ja työneuvosto on muun muassa katsonut lausunnoissaan, että tässä thaimaalaisten luonnonmarjapoiminnassa ei ole ollut kysymys työsuhteesta.

Mutta nyt se, mitä tässä halutaan nopeasti tehdä ennen marjanpoimimiskauden alkamista, on se, että nämä oikeudet ja velvollisuudet olisi määritelty ja kirjattu lakiin. Tämä myös parantaa näiden marjanpoimijoiden asemaa selkeästi ja myös antaa sille oikeudellisen pohjan. Eli tämä laki on minusta tärkeä siinä mielessä, että se vie asiaa näiden marjanpoimijoiden oikeusaseman turvaamisen kannalta eteenpäin myönteisellä tavalla. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.